

The History of Tom Jones, a Foundling

Henry Fielding

Penguin Books, London 1994

p. 46

8

[1] *A receipt to regain the lost affections of a wife which hath never been known to fail in the most desperate cases*

[2] The captain was made large amends for the unpleasant minutes which he passed in the conversation of his wife (and which were as few as he could contrive to make them) by the pleasant meditations he enjoyed when alone.

[3] These meditations were entirely employed on Mr. Allworthy's fortune; for first, he exercised much thought in calculating as well as he could the exact value of the whole, which calculations he often saw occasion to alter in his own favour; and secondly, and chiefly, he pleased himself with intended alterations in the house and gardens, and in projecting many other schemes, as well for the improvement of the estate as of the grandeur of the place. For this purpose he applied himself to the studies of architecture and gardening, and read over many books on both these subjects; for these sciences, indeed, employed his whole time and formed his only amusement. He at last completed a most excellent plan, and very sorry we are that it is not in our power to present it to our reader, since even the luxury of the present age, I believe, would hardly match it. It had, indeed, in a superlative degree the two principal ingredients which serve to recommend all great and noble designs of this nature; for it required an immoderate expense to execute and a vast length of time to bring it to any sort of perfection. The former of these, the immense wealth of which the captain supposed Mr. Allworthy possessed, and which he thought himself sure of inheriting, promised very effectually to supply; and the latter, the soundness of his own constitution and his time of life, which was only what is called middle age, removed all apprehension of his not living to accomplish.

Tom Jones čili Příběhové nalezenec

přeložil Primus Sobotka

Theodor Mourek, Praha 1872

KNIHA II.

HLAVA VIII.

Recept k opětnému získání ztracené lásky manželčiny, který posud nikdy neselhal ani v případech nejdesperátnějších.

Za neblahé chvíle, které byl setník strávil v konverzacích s manželkou (a kterých hleděl aby bylo co nejméně), míval hojnou náhradu v milém rozjímání, jímž se kochával, když byl sám.

Toto rozjímání týkalo se výhradně statků pana Výborného; za prvé mnoho se napřemýšlel o počtech, namáhaje se seč by, aby vypočítal cenu veškerá jeho jmění, kteréžto počty často musel měniti k vlastním svému prospěchu; po druhé a hlavně líboval sobě v zamýšlených změnách v domě a na zahradě a v rozmanitých jiných plánech jednak o zvelebení hospodářství, jednak o vyzdobení celého místa. Za tím účelem jal se studovati stavitelství a zahradnictví a přečetl mnoho knih o obou těchto předmětech; neboť vědám těmto věnoval veškeren svůj čas a jedině jimi se zanášel. Konečně byl hotov s plánem výborným; i jest nám velmi líto, že nejsme s to, abychom jej předložili čtenáři, poněvadž ani nádhernost nynější doby nemůže se chlubití ničím podobným. Plán tento měl ve svrchované míře dvě přední stránky, kterými se vyznačují všechna velkolepá podniknutí toho druhu: vyžadovalť ku svému uskutečnění ohromného nákladu a nesmírně mnoho času ku provedení poněkud dokonalemu. Co se týče nákladu, snadno bylo zapraviti jej z velikého bohatství pana Výborného, o němž setník ani za mák nepochyboval, že je zdědí: a co do času, nedělal sobě starost, že by toho nedočkal, neboť byl zdrav jako ryba, a jak říkáme, v prostředních létech, tedy právě v nejlepším věku.

Příběh nalezenčův

přel. Jarmila Kurelová

Melantrich, Praha 1932

str. 80

KAPITOLA OSMÁ

Návod, jak si znovu získati ztracenou lásku ženinu, jenž neselhal ani v nejzoufalejších případech.

Nepříjemné chvíle, které trávil rozprávkami se ženou, (a kterých bylo tak málo, jak jen to bylo v jeho moci) si kapitán bohatě vynahrazoval radostnými úvahami, když byl sám.

Všechny tyto úvahy se zaměstnávaly bohatstvím pana Allworthyho, neboť především se hodně napřemýšlel při odhadech, více méně přesných, jakou hodnotu to asi všechno všudy má; často měl příležitost tyto výpočty měniti a to k svému prospěchu. Za druhé a hlavně mu působilo rozkoš přemýšlet, co všechno změní na domě a zahradách, a dělati mnoho jiných plánů na zlepšení hospodářství a skvělé vybudování usedlosti. Zabral se proto do studia architektury a zahradnictví a přečetl mnoho knih o obou těchto předmětech; tyto obory zabíraly vlastně všechnen jeho čas a byly mu jedinou zábavou. Posléze dokončil skvělý plán; a litujeme pouze, že nejsme s to, abychom jej předložili čtenáři, neboť myslíme, že i dnešní přepych by se s ním stěží měřil. Měl ve svrchované míře oba hlavní prvky, jimiž se podobná díla vyznamenávají, totiž vyžadoval nesmírných nákladů a dokonale vybavení by bylo trvalo nedohlednou dobu. Prvý slibovalo poskytnouti nesmírně bohatství pana Allworthyho, v němž kapitán věřil a o němž předpokládal, že je určitě zdědí. Stran druhého pak, jeho pevně zdraví a poměrně mládí – vždyť byl teprve, jak se říká, ve středních letech – potlačovalo všechny obavy, že by se dokončení prací nedožil.

Tom Jones / Příběh nalezenčův

přel. František Marek

SNKLHU, Praha 1954

str. 80

KAPITOLA OSMÁ

Dobrá rada, jak znovu získat ztracenou lásku ženy; pokud je známo, neselhal ani v nejzoufalejších případech.

Za nepříjemné minuty, které kapitán musel trávit v rozhovoru se svou ženou (a které byly tak vzácné, jak jen to dovedl zaříditi), odškodňoval se bohatě příjemnými úvahami, jimž se oddával, když byl sám.

Tato rozjímání zabývala se výhradně majetkem pana Allworthyho. Nejprve si kapitán cvičil svůj um tím, že co nejpřesněji vypočítával hodnotu celého majetku; a měl při tom často příležitost své propočty měnit ve svůj prospěch. A za druhé si líboval nejvíce v tom, že si vymýšlel změny v domě a v zahradách a plánoval mnoho jiných úprav na zlepšení hospodářství i velikosti sídla. K tomu účelu se oddal studiu architektury a zahradnictví a přečetl mnoho knih z obou těchto oborů, neboť tyto vědy opravdu zaujaly všechnen jeho čas a byly jeho jedinou zábavou. Nakonec sestavil velmi dokonalý plán, a je nám skutečně líto, že není v naší moci předvést jej čtenáři, neboť ani přepych přítomného věku, myslím, by se mu nevyrovnal. Měl v nejvyšší míře dvě hlavní vlastnosti, které doporučují všechny velké a honosné plány tohoto druhu: jeho provedení vyžadovalo ohromného nákladu a nesmírně dlouhé doby, aby bylo aspoň poněkud dokonale. Pokud jde o první podmínku, velké bohatství, které kapitán u pana Allworthyho předpokládal a o němž se domníval, že je určitě zdědí, bylo velmi účinnou zárukou; a pokud jde o druhou, jeho zdravá konstituce i věk – byl totiž, jak se říká, v nejlepších letech – nedovolovaly jakoukoliv obavu, že by se uskutečnění plánu nedožil.

Tom Jones

přel. Eva Kondrysová

Svoboda, Praha 1987

str. 80

8. KAPITOLA

Recept, kterak dobýt manželčiny ztracené lásky, jenž, co vědomost sahá, neselhal ani v těch nejzapeklitějších případech.

Nepříjemné chvíle strávené v hovorech s chotí, pokud se jim s vynaložením všemožného úsilí nedokázal vyhnout, si kapitán bohatě vynahrazoval příjemnými úvahami o samotě.

V těchto úvahách se výhradně zaobíral statky páně Allworthyovými: předně vynakládal značnou duševní námahu, aby co nejpřesněji stanovil jejich celkovou hodnotu, přičemž často objevil důvod, aby výpočty poopravil k svému prospěchu, a za druhé a to hlavně se kochal představami, co všechno dá změnit uvnitř v domě i v zámeckých zahradách, a spřádal v duchu dalekosáhlé plány, jak panství zvelebi a dodá mu na velikosti, a za tím účelem se pilně zabral do studia umění stavitelského i zahradní architektury, přečetl mnohé spisy věnované těmto oborům, obětoval osvojování příslušných znalostí všechnen svůj čas a bylo to jeho jediné potěšení. Konečně měl vypracovaný skvělý plán: hluboce litujeme, že jej nemůžeme čtenářům předestřít, protože ani v honosném přepychu dnešní doby by se, pokud vím, jemu rovnocenný nenašel. Obsahoval vrcholnou měrou obě nejdůležitější složky, které zajišťují všem rozsáhlým a velkolepým záměrům tohoto druhu vysoké ohodnocení: při uskutečňování se nesmělo šetřit na výdajích a muselo se počítat s nedozírně dlouhou dobou, než by se všechno dovedlo k jakžtakž definitivní podobě. První předpoklad spolehlivě zajišťovalo nesmírné bohatství, které kapitán přisoudil panu Allworthymu a potom sobě co nespornému dědici, a co se toho druhého týkalo, jeho vlastní robustní zdraví a věk, jenž se označuje pouze jako střední, poskytovaly záruky, že se toho dožije.

[4] Nothing was wanting to enable him to enter upon the immediate execution of this plan but the death of Mr. Allworthy, in calculating which he had employed much of his own algebra, besides purchasing every book extant that treats of the value of lives, reversions, &c. From all which he satisfied himself that, as he had every day a chance of this happening, so had he more than an even chance of its happening within a few years.

[5] But while the captain was one day busied in deep contemplations of this kind one of the most unlucky, as well as unseasonable, accidents happened to him. The utmost malice of Fortune could, indeed, have contrived nothing so cruel, so malapropos, so absolutely destructive to all his schemes. In short, not to keep the reader in long suspense, just at the very instant when his heart was exulting in meditations on the happiness which would accrue to him by Mr. Allworthy's death, he himself—died of an apoplexy!

[6] This unfortunately befell the captain as he was taking his evening walk by himself, so that nobody was present to lend him any assistance, if indeed any assistance could have preserved him. He took, therefore, measure of that proportion of soil which was now become adequate to all his future purposes, and he lay dead on the ground, a great (though not a living) example of the truth of that observation of Horace:

[7] *Tu secanda marmora*
Locas sub ipsum fanus; et sepulchri
Immemor, struis domos.

[8] Which sentiment I shall thus give to the English reader: "You provide the noblest materials for building, when a pickaxe and a spade are only necessary; and build houses of five by a hundred feet, forgetting that of six by two."

9

[9] *A proof of the infallibility of the foregoing receipt in the lamentations of the widow; with other suitable decorations of death, such as physicians, &c., and an epitaph in the true style*

Nic nescházelo, aby bez odkladu mohl se dáti do vykonání svého plánu, nežli smrt pana Výborného; aby si ji vypočítal, k tomu potřeboval mnoho své algebry i skoupil všechny knihy, kde jaká byla pojednávající o ceně života, o smrtelnosti a p. Z toho ze všeho nabyl přesvědčení, že smrt tato může sice nastati každého dne, ale že jest více než pravděpodobno, že nastane v několika málo létech.

Ale mezi tím, co setník jednoho dne byl hluboko zabrán do takových rozjímání, stala se mu velmi nešťastná nehoda, která mu přišla náramně nevhod. Největší zajisté zloba osudu nemohla způsobiti nic tak ukrutného, tak nedojeptného, tak načisto záhubného všem jeho záměrům. Zkrátka, abychom čtenáře dlouho nenapínali, právě když v srdci plesal rozjímaje, jaká blaženost mu vznikne úmrtím pana Výborného – ranila ho mrtvice.

To se přihodilo setníkovi na neštěstí právě když byl večer samojediný na procházce; tak že nebylo, kdo by mu přispěl na pomoc, ač byla-li by mu vůbec jaká pomoc prospěla. Vzal si tedy míru na onen kus půdy, který se hodil ku všem jeho budoucím záměrům, i ležel mrtev na zemi co veliký (ač nikoliv živý) doklad pravdivosti slov Horátiových:

‘Tu secanda marmora
locas sub ipsum funus: et sepulcri
immemor struis domos.’

Kteroužto myšlenku tlumočím českému čtenáři: „Ty sháníš nejvzácnější material k stavbě, kde postačí jen motyka a rýč, a staviš budovy pět set střeřevíců dlouhé a sto široké, zapomínaje na budovu šest stop dlouhou a dvě širokou.“

HLAVA IX.

Důkazem neomylnosti jmenovaného receptu jest kvílená vdovino; podává se i patřičná dekorace smrti, jako jsou lékaři a t. d. a náhrobek v ryzím slohu.

K tomu, aby se mohl ihned pustiti do provádění tohoto plánu nechybělo nic, než smrt pana Allworthyho; na odhadu, kdy to asi přijde, pracoval vším svým matematickým věděním a ještě si nakoupil kde jakou knihu pojednávající o délce života, o dědičných právech atd. Z toho všeho se poučil, že kýžená skutečnost může přijíti každým dnem, ale téměř s určitostí v několika nejbližších létech.

Avšak, když se tak kapitán jednoho dne opět zahloabal do podobných úvah, stihla ho rána stejně nešťastná jako v jeho věku neobyčejná. Opravdu ani nejlomyslnější osud nemoohl vymysleti nic krutějšího, nic nevhodnějšího, nic, co by tak dokonale zhatilo všechny jeho plány. Zkrátka, abych dlouho čtenáře nenapínal, právě v okamžiku, kdy jeho srdce se kochalo úvahami o štěstí, jež by mu vzketlo ze smrti páně Allworthyovy – sám byl raněn mrtvicí.

Přepadlo to kapitána na neštěstí právě když byl sám a sám na své večerní procházce, takže nebylo nikoho, kdo by mu pomohl, kdyby ho ovšem pomoc byla mohla zachrániti. Zabral tedy právě takovou rozlohu půdy, jaká od té chvíle byla přiměřená všem jeho budoucím potřebám a mrtev ležel na zemi, velký (byť ne živý) doklad pravdivosti slov Horácových:

Tu secanda marmora
locas sub ipsum funus: et sepulcri
immemor struis domos.

Kterouž myšlenku ztlumočím českému čtenáři takto: „Sháníš pro svůj dům nejvzácnější stavivo, ač potřebuješ motyku a rýč; a buduješ palác pětsetkrát sto stop zapomínaje na prostor šestkrát dvou.“

KAPITOLA DEVÁTÁ.

Nářkem vdoviným podává se důkaz o nesmyslnosti předcházejícího návodu. A všelijaké jiné příkrasy, jež k úmrtí přísluší, jako jsou lékaři atd. a vhodný náhrobní nápis.

Nic nechybělo, aby mohl okamžitě přikročit k uskutečňování plánu, než smrt pana Allworthyho; když ji propočítával, používal hojně vlastních znalostí algebry a mimo to si kupoval všechny dostupné knihy, jež pojednávají o délce života, o dědičných právech majetkových atd. Z toho všeho se ujistil, že má sice naději, že smrt nastane každým dnem, ale více než naději, že se očekávaná událost dostaví v několika málo letech.

Avšak když kapitán byl jednoho dne pohrouzen do podobných hlubokých rozjímání, přihodila se mu jedna z nejnešťastnějších a nejnepříhodnějších nehod. Věřu jen krajní zlomyslnost osudu si mohla vymyslet něco tak krutého, nevhodného a pro jeho plány tak absolutně ničivého. Zkrátka, abychom čtenáře dlouho nenapínali, právě v okamžiku, kdy se jeho srdce kochalo úvahami o štěstí, jež mu spadne do klína, až pan Allworthy umře, sám zemřel raněn mrtvicí.

Na neštěstí to kapitána postihlo, když byl úplně sám na večerní procházce, takže nebyl nikdo po ruce, aby mu poskytl pomoc, jestliže ovšem by ho nějaká pomoc byla zachránila. A proto si zabral takovou míru země, která se nyní stala přiměřenou pro všechny jeho budoucí nároky, a ležel mrtev na zemi jako velký (ač ne živý) doklad pravdivosti Horácova postřehu:

Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus, et sepulchri
Immemor, struis domos.

Tuto myšlenku přetlumočím našemu čtenáři takto: Nejdražší hmoty si pro stavbu sháníš, ač stačí ti rýč a motyka; a staviš si domy pětsetkrát dvě stě stop, zapomínaje na rozměr šestkrát dvě.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Vdoviny nářky dokazují, jak je předcházející rada neomylná; další vhodné příkrasy úmrtí jako jsou lékaři a pod., a náhrobní nápis v dobrém slohu.

Nic tedy nechybělo, aby začal neprodleně uskutečňovat své záměry, než aby pan Allworthy umřel, a kapitán kalkuloval, kdy k tomu dojde, za pomoci vlastní algebry a navíc kupoval všechny dostupné spisy pojednávající o ceně života, náhlých zvratech osudu a podobně. Když se k svému uspokojení dočítal, že takové události se stávají dnes a denně, nabýval jistoty, že k tomu s velkou pravděpodobností dojde v průběhu několika málo let.

Avšak jednoho dne, zatímco se kapitán hluboko nořil do takovýchto úvah, potkala ho velice nešťastná a nevhodná nehoda. Štěstěna ve své známé zlomyslnosti si s ním zažertovala vskutku krutě a beztaktně, když rázem zmařila všechny jeho plány. Zkrátka a dobře, abychom čtenáře dlouho nenapínali, právě ve chvíli, kdy mu srdce plesalo při pomýšlení, jaké blaženství mu kyne, jen co pan Allworthy skoná, trefil ho šlak a on sám klesl mrtve.

Naneštěstí to kapitána postihlo, když se šel před večerí projít, takže mu nikdo nemohl přispěchat ku pomoci, i kdyby tu bývala nějaká pomoc co platná. Zabral tedy půdu, která mu svou rozlohou měla napříště už zcela postačit, a ležel na zemi jako zářný (ač ne živoucí) příklad moudrých Horátiových veršů:

Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus, et sepulchri
Immemor, struis domos.

Jejich myšlenku přetlumočím čtenáři takto: Zaopatruješ ke stavbě vzácné věci, když netřeba ničeho krom krumpáče a lopaty, a staviš v půdorysu stokrát pět set stop, nepamětliv míry šestkrát dvě.

9. KAPITOLA

Důkaz spolehlivé účinnosti svrchu zmíněného receptu v podobě vdoviných nářků, včetně dalších ornamentů smrti, jako jsou páni doktoři et cetera, a náhrobní nápis jaksepatří.

[10] Mr. Allworthy, his sister, and another lady were assembled at the accustomed hour in the supper-room, where, having waited a considerable time longer than usual, Mr. Allworthy first declared he began to grow uneasy at the captain's stay (for he was always most punctual at his meals), and gave orders that the bell should be rung without the doors, and especially towards those walks which the captain was wont to use.

[11] All these summons proving ineffectual (for the captain had by perverse accident betaken himself to a new walk that evening), Mrs. Blifil declared she was seriously frightened. Upon which the other lady, who was one of her most intimate acquaintance and who well knew the true state of her affections, endeavoured all she could to pacify her, telling her—to be sure she could not help being uneasy, but that she should hope the best; that perhaps the sweetness of the evening had enticed the captain to go farther than his usual walk; or he might be detained at some neighbour's. Mrs. Blifil answered no; she was sure some accident had befallen him, for that he would never stay out without sending her word, as he must know how uneasy it would make her. The other lady, having no other arguments to use, betook herself to the entreaties usual on such occasions and begged her not to frighten herself, for it might be of very ill consequence to her own health, and filling out a very large glass of wine, advised and at last prevailed with her to drink it.

[12] Mr. Allworthy now returned into the parlour, for he had been himself in search after the captain. His countenance sufficiently showed the consternation he was under, which, indeed, had a good deal deprived him of speech; but as grief operates variously on different minds, so the same apprehension which depressed his voice elevated that of Mrs. Blifil. She now began to bewail herself in very bitter terms, and floods of tears accompanied her lamentations, which the lady, her companion, declared she could not blame, but at the same time dissuaded her from indulging; attempting to moderate the grief of her friend by philosophical observations on the many disappointments to which human life is daily

Pan Výborný, jeho sestra a jiná dáma byli pohromadě v obyčejnou hodinu ve večeradle, čekající mnohem déle než obyčejně na setníka. Nejdříve vyslovil se pan Výborný, že jej začíná znepokojovali setníkově prodáváním (neboť býval u jídla vždy co nejsprávněji), a nařídil, aby zazvonili venku, zvláště v tu stranu, kde setník chodívá procházkou.

Když všeliké seznámení bylo marno (neboť setník zvláštní náhodou dal se ten večer stranou docela jinou), pronesla se paní Blifilová, že má opravdivý strach. Načež druhá dáma, kteráž byla z nejdůvěrnějších její známých a dobře znala pravý stav její citův, vynasnažila se seč byla, aby ji ukonejšila, říkajíc, že, skutečně sama se obává, aby se mu něco nestalo; ale že doufá, že nebude tak zle. Bezpochyby prý setník váben jsa lahodou večerní, zašel sobě dále než obyčejně; anebo se zastavil u některého souseda. Paní Blifilová řekla: Ne; cítí prý, že ho potkalo nějaké neštěstí; jistě by nezůstal venku, aniž by jí vzkázal, kdyby se chtěl někde pozdržet, poněvadž ví, jak by ji to znepokojovalo. Druhá dáma, nemajíc dalších důvodův, přestala na obyčejném v takových případech chlácholení, prosíc ji, aby se příliší nelekala, sice by to mohlo mít velmi zlé následky pro její zdraví; a naplnivši velikou sklenici vína, radila jí a konečně přiměla k tomu, aby jí vypila.

Nyní vrátil se pan Výborný do jídelny; byl sám vyšel hledat setníka. Jeho tvář jevila dostatečně jeho zděšení, které skutečně svázalo mu hrdlo; ale jako hoře působivá rozličně na rozličné mysl, tak tentýž dojem, který poutal jeho jazyk, rozvázal jazyk paní Blifilové. Dala se do hořkého bédování, a potoky slzí provázely její nářky, kterým ani dáma, její spolčnice, nemohla upříti svého uznání; ale zároveň domlouvala jí, aby se nepoddávala zármutku; těšila svou přítelkyni filosofickým uvažováním tolikerych svizelů, jimž lidský život denně jest podroben, což prý jest dostatečnou příčinou, abychom otužili mysl svou k všelikým náhodám, byť byly sebe náhlejší a hroznější. Právila, že příklad bratrův měl by jí naučiti trpělivosti; neboť on,

Pan Allworthy, jeho sestra a ještě jedna dáma se shromáždili v obvyklou hodinu ve večerní jídelně. Když čekali o hodně déle než obvykle, prohlásil pan Allworthy první, že ho nepřítomnost kapitánova začíná znepokojovali (neboť přicházival k jídlu vždycky velmi přesně) a přikázal, aby zvonili také venku a zvláště na těch cestách, po nichž kapitán obyčejně chodíval.

Když všechno shánění nepomáhalo (neboť kapitán raněný mrtvicí se toho večera pustil novou cestou), prohlásila paní Blifilová, že má vážné obavy. Načež druhá dáma, z jejich nejdůvěrnějších známých, jež dobře věděla, jak vlastně její láska vypadala, snažila se ze všech sil, aby ji uklidnila, říkajíc, že ovšem nemůže nebyť v úzkostech, ale aby jen doufala v nejlepší. Že snad ten krásný večer kapitána zvábil, aby se pustil na procházku delší než obvykle; a také, že se mohl zdržeti u některého souseda. Paní Blifilová řekla: Ne; cítí prý, že ho potkalo nějaké neštěstí; jistě by nezůstal venku, aniž by jí vzkázal, protože přeci ví, jak by ji to znepokojovalo. Druhá paní, nemajíc už, co by namítla, jala se jí domlouvat, jak se to při takových příležitostech dělává a prosila jí, aby se nelekala, protože by to mohlo mít velmi zlé následky pro její zdraví; a nalivši vína do velké sklenice radila jí a konečně i přemluvila, aby je vypila.

Pan Allworthy se zatím vrátil do pokoje; byl totiž sám kapitána hledat. Jeho vzhled jasně prozrazoval zděšení, které se ho zmocnilo a zbavilo ho skutečně na dlouho řeči. Ale jak už zármutek na různé povahy různě působí, táž obava, která jemu hlas dusila, zesilovala hlas paní Blifilové. Jala se hoře nad sebou lkáti a proudy slz provázely její nářek; dáma na návštěvě řekla, že jí to nelze mít za zlé, ale zároveň jí domlouvala, aby se tomu tolik nepoddávala; a pokoušela se zmírniti žal své přítelkyně moudrými úvahami o mnohém zklamání, jemuž lidský život je denně vydán, což, řekla, je pomýšlení, které stačí obrnit naši mysl proti všem neštěstím, ať jsou sebe náhlejší a strašnější. Poznamenala, že by si měla vzít příklad z trpělivosti svého bratra;

Pan Allworthy, jeho sestra a ještě jiná dáma byli v obvyklou hodinu ve večerní jídelně. Když již byli čekali mnohem déle než obvykle, pan Allworthy první prohlásil, že ho kapitánova nepřítomnost začíná znepokojovali (neboť kapitán býval u jídla vždy nejvíš přesně), a nařídil, aby se zvonilo i venku, a zvláště do těch směrů, kudy kapitán chodil na procházku.

Ale když se všechno volání ukázalo marným (a kapitán si toho večera zvláštní náhodou vyšel na procházku jiným směrem), paní Blifilová řekla, že má vážné obavy. Nato druhá dáma, která patřila mezi její nejdůvěrnější přítelkyně a dobře znala její pravé city, snažila se jí, jak jen mohla, uklidnit, říkajíc jí, že její znepokojení je sice pochopitelné, ale že má doufat v nejlepší. Snad prý ho svedl půvab večera, aby šel dál než obvykle, nebo se zdržel u některého souseda. Paní Blifilová tuto možnost zamítla; je prý si jista, že se mu stala nějaká nehoda, neboť by se nikdy nezdržel venku, aniž jí poslal vzkaz, poněvadž prý ví, jak by ji to rozrušilo. Druhá dáma už neměla dalších argumentů, a proto ji začala prosit, jak při takových příležitostech bývá, aby se příliší nelekala, že by to mohlo mít velmi zlé následky pro její vlastní zdraví; pak naplnila velký pohár vína, poradila jí a nakonec jí přemluvila, aby jej vypila.

Pan Allworthy se nyní vrátil do jídelny, neboť se už sám vydal hledat kapitána. Už sama jeho tvář prozrazovala zděšení, jež se ho zmocnilo a jež ho téměř připravilo o řeč; poněvadž však zármutek působí na každou duši jinak, táž obava, která ztíšila hlas Allworthyův, zvýšila hlas paní Blifilové. Začala totiž velmi hoře bédovat a doprovázet své nářky celými proudy slz. Její spolčnice sice říkala, že jí to nelze mít za zlé, ale zároveň jí vymlouvala, aby se tomu tolik nepoddávala. Snažila se mírnit žal své přítelkyně filosofickými poznámkami o mnohých zklamáních, jimž je lidský život denně vystavován; když to vše uvážíme, pravila, můžeme se tím v myslí obrnit proti všem neštěstím, ať jsou sebenečekanější nebo

Pan Allworthy se sestrou a další dámou přišli v obvyklou hodinu do jídelny, a když čekali značně déle než jindy, poznamenal pan Allworthy, že mu kapitánova nepřítomnost začíná dělat starosti (ten se totiž dostavoval k jídlu s puntičkářskou přesností), a nařídil, aby šel sluha vyzvánět ven, a zvláště směrem k těm cestičkám, kudy měl kapitán ve zvyku chodívat na procházku.

Všechna tato opatření však zůstala bez odezvy (co čert nechtěl, kapitán se ten večer vydal docela jinudy) a milostpaní Blifilová se dala slyšet, že se jí zmocňuje neblahé tušení. Nato druhá dáma – jedna z jejich nejdůvěrnějších přítelkyň, dopodrobna zpravená o jejich citech k manželovi – jala se jí seč byla chlácholit: prohlásila, že její znepokojení je pochopitelné, ale všechno, doufejme, dobře dopadne. Je krásný vlahý večer, a proto možná kapitán zašel na procházce dál než jindy, anebo se zdržel někde u sousedů. Milostpaní Blifilová odvětila: „Ne, jsem přesvědčená, že ho potkalo něco zlého. Kdyby se chtěl někde zdržet, tak by mi vzkázal, neboť dobře ví, že bych o něho měla strach.“ Druhá dáma se v nedostatku dalších argumentů uchýlila k taktice v takové situaci obvyklé, kladla přítelkyni na srdce, aby se zbytečně neděsila, protože by to mohlo mít vážné důsledky pro její vlastní zdraví; naplnila vrchovatě velký pohár vína a radila jí, po jistém zdráhání s úspěchem, aby jej vypila.

Tou dobou se vrátil do jídelny pan Allworthy: vydal se totiž s ostatními kapitána hledat. Bylo na něm znát, že je vážně znepokojen, což se projevovalo i hlubokou zamlklostí; jelikož ale zármutek působí na různé povahy různě, tak obavy, které v něm slova zdusily, rozpoutaly jejich hotový přival u milostpaní Blifilové. Ta teď spustila hořké lamentace a doprovodila je potopou slz; druhá dáma, její družka, jí ujistila, že se jí nedívá, ale zároveň jí nabádala, ať se tomu tak nepoddává, a pokusila se utěšit nešťastnou přítelkyni takovými filozofickými moudrostmi, jako že život je jediný řetěz smutného souzení, a kdo si tohle uvědomí, obrní se v duchu proti každé ráně osudu, jakkoli nečekané a hrozná. Vyzvala jí, ať si vezme příklad z bratra, jehož to

subject, which, she said, was a sufficient consideration to fortify our minds against any accidents, how sudden or terrible soever. She said her brother's example ought to teach her patience, who, though indeed he could not be supposed as much concerned as herself, yet was doubtless very uneasy, though his resignation to the divine will had restrained his grief within due bounds.

[13] "Mention not my brother," said Mrs. Blifil. "I alone am the object of your pity. What are the errors of friendship to what a wife feels on these occasions? Oh, he is lost! Somebody hath murdered him—I shall never see him more." Here a torrent of tears had the same consequence with what the suppression had occasioned to Mr. Allworthy, and she remained silent.

[14] At this interval a servant came running in out of breath, and cried out the captain was found; and before he could proceed farther he was followed by two more, bearing the dead body between them.

[15] Here the curious reader may observe another diversity in the operations of grief; for as Mr. Allworthy had been before silent from the same cause which had made his sister vociferous, so did the present sight, which drew tears from the gentleman, put an entire stop to those of the lady, who first gave a violent scream and presently after fell into a fit.

[16] The room was soon full of servants, some of whom, with the lady visitant, were employed in care of the wife, and others, with Mr. Allworthy, assisted in carrying off the captain to a warm bed, where every method was tried in order to restore him to life.

[17] And glad should we be could we inform the reader that both these bodies had been attended with equal success; for those who undertook the care of the lady succeeded so well that after the fit had continued a decent time she again revived, to their great satisfaction; but as to the captain, all experiments of bleeding, chafing, dropping, &c., proved ineffectual. Death, that inexorable judge, had passed sentence on him and refused to grant him a reprieve, though two doctors, who arrived and were

ačkoliv nelze míti za to, že byl tak ohromen jako ona, přece patrně jest dojat, ale jeho odevzdání se do vůle Nejvyššího udržuje jeho bolest v patřičných mezích.

„Nemluvte mi o bratru,“ dí Blifilová, „já samotná jsem předmětem Vaší soustrasti. Čím jest ustrnutí přítelovo proti tomu, co cítí žena v takových případech? Ach, po něm jest veta! Někdo ho zavraždil – já už ho nikdy nespatřím!“ – Zde měl proud slzí týž následek, jaký způsobilo uleknutí panu Výbornému, a ona umlkla.

Tady může čtenář pozorovati zas jiný různý účinek zármutku: neboť jako před tím pan Výborný mlčel z téže příčiny, která jeho sestru pohnula k naříkání; tak přítomné divadlo, které jemu vynutilo slzy, zarazilo slzy Blifilové. Vykřikla pronikavě a omdlela.

Pokoj byl hned pln služebnictva, někteří zároveň s dámou křísili omdlelou, jiní s panem Výborným odnesli setníka na teplé lože, kdež činěny všelike pokusy, aby ho přivedli k životu.

A byli bychom rádi, kdybychom mohli zvěstovati čtenáři, že s oběma těly docílono rovného úspěchu; neboť těm, kdož křísili dámu, podařilo se to tak výborně, že leževši nějakou slušnou chvíli ve mdlobách přišla opět k sobě s velikým jich uspokojením; ale u setníka neprospávalo žádné pouštění žilou, žádné tření, žádné omývání. Smrt, sudí neuprositelná, vynesla nad ním rozsudek a nepovolila žádné lhůty, ačkoliv dva doktoři, kteří přijeli a hned dostali honorář, byli její radami.

u něho sice se nemůže předpokládati stejně hluboký cit jako u ní, ale i on je nepochybně velmi znepokojený, třeba odevzdanost do vůle boží dovedla udržeti jeho žal v mezích.

„Nezmiňujte se o bratrovi,“ řekla pani Blifilová, „já jediná jsem předmětem vaší úcty. Co jsou úzkosti přítele proti tomu, co pociťuje v takové chvíli žena? Ó, je ztracen! Někdo ho zavraždil – víckrát ho nespatřím.“ Proud slz, který pak přišel, měl stejný následek jakým skleslost před tím působila na pana Allworthyho i umlkla.

V této přestávce vběhl do pokoje udýchaný sluha a zvolal: „Už kapitána našli.“ A ještě než mohl pokračovati, přišli za ním dva jiní, nesouce mrtvé tělo.

Zde si může pozorný čtenář ještě jednou povšimnouti, jak různě zármutek působí: neboť jako před tím pan Allworthy se odmícel z téže příčiny, pro kterou jeho sestra tolik naříkala, tak zase tento pohled, jenž pánovi vynutil slzy, u paní je úplně zastavil. Nejprve hrozně vykřikla a hned na to padla do mdlob.

Brzy se pokoj naplnil služebnictvem, z nichž někteří, spolu s návštěvníci, křísili paní Blifilovou; a jiní s panem Allworthym pomáhali odnésti kapitána do teplé postele; tam pak vyzkoušeli všechny způsoby jak ho přivést k životu.

Velmi rádi bychom čtenáři řekli, že péče o ta obě těla měla stejný úspěch; neboť těm, kdož se ujali paní, dařilo se tak dobře, že k jejich velké radosti zase ožila, když mdloba potrvála příslušnou dobu. U kapitána však veškeré pokusy s pouštěním žilou, třením, omýváním atd. selhaly. Smrt, soudce neúprosný, vynesla nad ním rozsudek a zamítla odklad, ačkoliv mu pomáhali dva doktoři, kteří hned při příjezdu dostali honorář.

sebeohrožnější. Podle příkladu svého bratra by se prý měla učit trpělivosti, neboť její bratr – i když se ho to jistě nemůže dotýkat tak jako jí – je bezpochyby také velmi nesvůj, ale odevzdal se do vůle Boží a udržuje svůj zármutek v náležitých mezích.

„Nemluvte mi o mém bratru!“ řekla pani Blifilová, „já a jenom já jsem předmětem vašeho soucitu. Co jsou úzkosti přátelství proti tomu, co v takových situacích cítí manželka? Ach, je ztracen! Někdo ho zavraždil – už ho nikdy nevidím!“ – Tu proud slzí způsobil totéž, co předtím u pana Allworthyho způsobilo jejich potlačení, a paní Blifilová zmlkla.

Za tohoto odmíčení vběhl sluha, sotva popadaje dech, a křičel: „Našli kapitána!“ A než mohli říci něco více, už vešli další dva, nesouce mezi sebou mrtvé tělo.

Zde nechť si čtenář všimne další různosti v účincích zármutku: jako pan Allworthy byl předtím zamlklý ze stejné příčiny, která učinila jeho sestru mnohomluvnou, tak pohled na mrtvé tělo, který vyloudil panu Allworthymu z očí slzy, úplně zarazil slzy paní Blifilové: nejprve pronikavě vykřikla a hned nato padla do mdlob.

Pokoj se hned naplnil sloužícími, z nichž někteří, spolu s dámou na návštěvě, pečovali o paní a jiní pomáhali panu Allworthymu donést kapitána do teplého lůžka a tam zkoušeli všechno možné, aby ho opět přivedli k životu.

A byli bychom rádi, kdybychom čtenáři mohli říci, že se o oba pečovalo se stejným úspěchem; neboť ti, kteří se starali o paní, měli takový úspěch, že paní – ač bezvědomí trvalo slušnou dobu – k jejich velké radosti opět přišla k sobě, zatím co u kapitána všechny pokusy s pouštěním žilou, třením a kapkami byly marné. Smrt, neúprosný soudce, nad ním vynesla rozsudek a nepovolila mu odklad, ač se o to pokoušeli dva lékaři, kteří přispěchali a hned také dostali zapláceno.

sice nemůže zasáhnout tak drtivě jako jí, ale rozhodně to na něho také těžce doléhá, jelikož se ale oddává do vůle boží, udrží svůj žal v patřičných mezích.

„Kdepak bratr!“ zvolala milostpaní Blifilová. „Politování zasluožím jen a jen já! Co jsou obavy přítele v porovnání s tím, co v takové chvíli prožívá manželka! Och, není ho více! – Někdo ho zavraždil! – Už ho nikdy nevidím!“ Poté na ní záplava slz zaúčinkovala stejně jako předtím jejich přemáhání na pana Allworthyho a zmlkla.

V té chvíli vběhl lokaj, a sotva dechu popadaje, zvolal: „Našli jsme pana kapitána!“ a než k tomu stačil cokoli dodat, objevili se další dva sluhové s mrtvým tělem.

A zde má zvědavý čtenář opět příležitost pozorovat rozličnou působnost žalu: pan Allworthy, jenž dosud mlčel ze stejného důvodu, jaký uvolnil stavidla výmluvnosti jeho sestry, při pohledu nyní se naskytajícím zaslzel, zatímco milostpaní rázem slzet přestala: vyrazila ze sebe srdceryvný vykřik a padla do mdlob.

V jídelně se to brzy služebnictvem jen hemžilo: někteří, včetně dámy na návštěvě, pobíhali kolem milostpaní, zatímco ostatní, mezi nimi i pan Allworthy, odnesli kapitána do teplé postele a tam zkoušeli všechno možné, aby ho opět přivedli k životu.

Jak rádi bychom čtenáři oznámili, že se horlivé konání nad oběma nehybnými těly setkalo se stejným úspěchem! Ti, kdo pečovali o dámu, si vedli tak dobře, že po uplynutí vhodné doby se z mdlob vzpamatovala a všichni se zaradovali, kdežto u kapitána veškeré pokusy, ať pouštění žilou, ať náčinky, ať kapky, selhaly. Osud, neúplatný soudce, nad ním vynesl rozsudek a odmítl odvolání, třebaže ho hájili dva páni doktoři, kteří přibylí a začali si účtovat ve stejnou dobu.

fee'd at one and the same instant, were his counsel.

[18] These two doctors, whom to avoid any malicious applications we shall distinguish by the names of Dr. Y. and Dr. Z., having felt his pulse, to wit, Dr. Y. his right arm and Dr. Z. his left, both agreed that he was absolutely dead; but as to the distemper, or cause of his death, they differed, Dr. Y. holding that he died of an apoplexy, and Dr. Z. of an epilepsy.

[19] Hence arose a dispute between the learned men in which each delivered the reasons of their several opinions. These were of such equal force that they served both to confirm either doctor in his own sentiments and made not the least impression on his adversary.

[20] To say the truth, every physician, almost, hath his favourite disease, to which he ascribes all the victories obtained over human nature. The gout, the rheumatism, the stone, the gravel, and the consumption have all their several patrons in the faculty; and none more than the nervous fever, or the fever on the spirits. And here we may account for those disagreements in opinion concerning the cause of a patient's death which sometimes occur between the most learned of the college, and which have greatly surprised that part of the world who have been ignorant of the fact we have above asserted.

[21] The reader may, perhaps, be surprised that instead of endeavouring to revive the patient, the learned gentlemen should fall immediately into a dispute on the occasion of his death, but in reality, all such experiments had been made before their arrival; for the captain was put into a warm bed, had his veins scarified, his forehead chafed, and all sorts of strong drops applied to his lips and nostrils.

[22] The physicians, therefore, finding themselves anticipated in everything they ordered, were at a loss how to apply that portion of time which it is usual and decent to remain for their fee, and were therefore necessitated to find some subject or other for discourse; and what could more naturally present itself than that before mentioned?

Tito dva doktoři, jež, abychom se vyhnuli zlomyslnému výkladu, chceme rozeznávatí jmeny dr. Y. a dr. Z., ohmatavše jeho puls, totiž dr. Y. na pravé a dr. Z. na levé ruce, shodovali se v tom, že jest absolutně mrtev; ale co do choroby čili příčiny smrti různili se: dr. Y měl za to, že umřel apoplexií, dr. Z., že epilepsií.*

Z toho vznikl spor mezi učenci, v němž každý se vytyčil se svými důvody. Důvody tyto byly rovně závažné, že přispívaly oběma doktorům k utvrzení jich vlastního mínění, nemajíce ani nejmenšího účinku na soupeře.

Řekněme pravdu, že každý skoro lékař má svou oblíbenou chorobu, již příkládá veškerá vítězství nad láskou přirozenosti. Dna, hostec, kámen, souchotiny všechny mají své zastavatele na fakultě; nejvíce však zimnice nervová. Z toho můžeme si vysvětliti, proč nejučenější lékaři často nesrovnávají se v mínění svém o pravé příčině smrti pacientovy, čemuž se divila vždycky ta část lidstva, která neměla tušení o tom, co jsme svrchu pověděli.

Čtenář snad se podivil, že učení páni, místo co by měli křísiti nemocného, dali se hned do hádky o příčině jeho smrti; ale v skutku všechny takové pokusy staly se před jich příchodem; bylť setník položen do teplé postele, žily mu byly puštěny baňkami, třeli mu čelo a k ústům i pod nos strkali mu kapky nejrozmanitější.

Lékaři tedy vidouce, že domácí lidé je už předešli ve všech prostředcích, byli na rozpacích, kterak zabiti ten čas, který podle zvyku a slušnosti museli zde strávit za svůj plat, i byli tedy přinuceni vyhledati sobě nějaký předmět k rozprávce; a který pak předmět byl tak nasnadě, jako ten, o kterém jsme se zmínili?

Oba tito lékaři, jež budeme, z obavy před zlomyslnými výklady, nazývati Dr. Y. a Dr. Z. ohmatali nejprve jeho tep, a to Dr. Y. na pravé a Dr. Z. na levé ruce a pak se oba shodli, že je úplně mrtev. Rozcházel se však v určení nemoci nebo příčiny jeho smrti: Dr. Y. tvrdil, že zemřel mrtvicí, Dr. Z. pak, že padoucníci.

Z toho vzešla mezi oběma učenými muži hádka, v níž každý uváděl důvody pro své mínění. Jejich důkazy měly tak stejnou váhu, že utvrzovaly oba lékaře v jejich vlastním mínění, a na odpůrce nepůsobily vůbec.

Skutečně se zdá, že skoro každý lékař má svou oblíbenou chorobu, které připisuje všechna vítězství dobytá nad lidskou přirozeností. Dna, hostec, kamínky žlučové i močové, souchotiny, všechny mají na fakultě své zastánce; a žádná víc než nervová zimnice. Tím můžeme vysvětliti rozpory v mínění o příčině pacientovy smrti, jak se někdy přiházejí mezi nejučenějšími členy lékařského sboru a které nesmírně překvapují onu část lidského pokolení, jež neví ničeho o skutečnosti, kterou jsme právě zjistili

Čtenáře snad překvapí, že učení pánové, místo aby se snažili pacienta vzkřísiti, pustí se rovnou do hádky o příčině jeho smrti; ale ve skutečnosti všechny oživovací pokusy byly vyzkoušeny už před jejich příchodem: vždyť položili kapitána do teplé postele, proťali mu žíly, třeli čelo a přidržovali mu ke rtům i k chrípí všechny možné silící kapky.

Lékaři vidouce, že už byli předstíženi ve všem co předpisovali, byli v rozpacích, jak ztráviti čas, po který je obvyklo a slušno, aby za svůj honorář zůstali. Byli tedy nuceni vynajít i o čem by mluvili, ať už to bylo cokoli. Nuže, kterýpak předmět byl spíš na snadě než ten, o němž jsme se právě zmínili?

Tito dva lékaři, jež budeme rozlišovat – abychom zabránili zlomyslným dohadům – jako Dr Y a Dr Z, nejprve přezkoušeli puls, a to Dr Y na pravé a Dr Z na levé ruce, a shodli se, že kapitán je neodvratně mrtev. Rozcházel se však, pokud jde o chorobu a příčinu smrti: Dr Y zastával, že zemřel na srdeční mrtvici, a Dr Z tvrdil, že příčinou smrti byla padoucnice.

Z toho mezi učenými muži vznikla pře, při níž každý podával důvody pro svůj názor. Tyto důvody byly úplně stejně závažné, takže každého z obou jen utvrdily v jeho vlastním mínění a neudělaly nejmenší dojem na protivníka.

Abychom řekli pravdu, téměř každý lékař má svou oblíbenou nemoc, již připisuje všechna vítězství nad lidskou přirozeností. Dna, rheumatismus, kaménky žlučové nebo močové, souchotiny – všechny nemoci mají na lékařské fakultě své zastánce, avšak žádná tolik jako nervová nebo mozková horečka. Tím si můžeme vysvětlovat ony neshody v názorech, pokud jde o příčinu pacientovy smrti, které se někdy vyskytují i mezi nejučenějšími členy koleje a jež udivují lidi, kteří o zmíněných skutečnostech nemají potuchy.

Čtenář je možná překvapen, že učení pánové, místo co by se pokusili pacienta přivést k životu, se ihned pustili do učeného hádání o příčině smrti; avšak ve skutečnosti všechny takové pokusy už byly provedeny, než lékaři přišli: položili kapitána do teplé postele, pustili mu žílu, třeli mu spánky a na rty i k nosu mu dávali všechny možné silné kapky.

Proto lékaři vidouce, že již bylo provedeno všechno, co předpisovali, byli v rozpacích, jak využít času, po který je obvyklé a slušné za lékařský honorář setrvat, a byli tedy nuceni nalézt si nějaký předmět hovoru; a které thema by bylo přirozenější než to, jež jsme právě uvedli?

Tito dva ranhojičové, které odlišíme jmény doktor Y. a doktor Z., abychom se vyhnuli vší zlomyslné vztahovačnosti, mu nahmatávali tep, a to doktor Y. na pravé ruce a doktor Z. na levé, a oba došli k shodnému závěru, že je načisto mrtvý, neshodli se však na chorobě či příčině smrti: doktor Y. zastával názor, že ho trefil šlak, a doktor Z. soudil na padoucí nemoc.

Z toho vznikla učená disputace, při níž každý mudřec různými důvody dokládal vlastní stanovisko. Ty pak byly všechny stejně pádné, takže se jimi každý pan doktor utvrdil ve svém názoru, aniž protivníka sebemeně zviklal.

Po pravdě řečeno, snad každý lékař má svou oblíbenou chorobu a jí pak připisuje všechna vítězství nad lidským tělem. Podágra, revma, močové kameny a písek, souchotě – jednokaždé má v tomhle cechu své zastánce, a nejvíce ze všech nervová horečka nebo vnitřní horkost. Zde je třeba hledat vysvětlení, proč se někdy tak liší názory na příčinu pacientovy smrti i mezi nejučenějšími pány magistry, čemuž se nepřestávají divit ti z nás, kdo o svrchu uvedené skutečnosti nevědí.

Čtenář se možná podiví, že učení pánové Y. a Z., namísto aby se pokusili pacienta přivést k vědomí, hned se pustili do disputace, nač zemřel, ale pravda je, že se všechny léčebné pokusy odbyly už před jejich příchodem: kapitána uložili do teplé postele, nařízli mu žíly, přiložili náčinky na hlavu a nakapali mu kdejakou posilující substanci na rty i do nozder.

Když tedy páni doktoři zjistili, že už se stalo všechno, co by sami nařídili, neměli čím vyplnit čas, který se slušelo strávit u lože, aby si zasloužili svou mzdu, a tím vznikla nutnost zvolit si takový či onaký námět k rozhovoru: a co se spíše nabízel než ten výše uvedený?

[23] Our doctors were about to take their leave when Mr. Allworthy, having given over the captain and acquiesced in the divine will, began to inquire after his sister, whom he desired them to visit before their departure.

[24] This lady was now recovered of her fit and, to use the common phrase, as well as could be expected for one in her condition. The doctors, therefore, all previous ceremonies being complied with, as this was a new patient, attended according to desire and laid hold on each of her hands, as they had before done on those of the corpse.

[25] The case of the lady was in the other extreme from that of her husband, for as he was past all the assistance of physic, so in reality she required none.

[26] There is nothing more unjust than the vulgar opinion by which physicians are misrepresented as friends to death. On the contrary, I believe, if the number of those who recover by physic could be opposed to that of the martyrs to it, the former would rather exceed the latter. Nay, some are so cautious on this head that to avoid a possibility of killing the patient, they abstain from all methods of curing and prescribe nothing but what can neither do good nor harm. I have heard some of these with great gravity deliver it as a maxim that Nature should be left to do her own work while the physician stands by, as it were, to clap her on the back and encourage her when she doth well.

[27] So little, then, did our doctors delight in death that they discharged the corpse after a single fee; but they were not so disgusted with their living patient, concerning whose case they immediately agreed, and fell to prescribing with great diligence.

[28] Whether, as the lady had at first persuaded her physicians to believe her ill, they had now in return persuaded her to believe herself so, I will not determine, but she continued a whole month with all the decorations of sickness. During this time she was visited by physicians, attended by nurses, and received constant messages from her acquaintance to inquire after her health.

[29] At length, the decent time for sickness and immoderate grief being expired, the

Naši doktoři byli už na odchodu, když pan Výborný pustiv o životě setníkově a odevzdav se do vůle boží začal se vyptávat na sestru a přál si, aby než odejdou ještě ji navštívili.

Panička zotavila se už ze svých mdlob ku podivu dobře; ačkoliv podle její povahy nebylo jinak se nadíti. Doktoři tedy odbyvše si všechny předešlé ceremonie, poněvadž to byl nový pacient, přistoupili podle přání a uchopili se každý jedné ruky, právě tak, jako byli prvé učinili s mrtvolou.

S paničkou měla se věc zcela opáčně než s manželem; neboť jemu žádná pomoc lékařská nepomáhala, panička zas žádná pomoci nepotřebovala.

Není nespravedlivějšího než obecné mínění, že lékaři jsou přátelé smrti. Já myslím naopak, kdyby počet těch, kteří byli léky vyhojeni, mohl se postavit naproti počtu těch, kdož se stali jich mučeníky, první počet by zajisté byl větší. Ba někteří jsou v této věci tak opatrní, že se zdržují vůbec všelikého léčení a nepředepisují leda takové léky, které nemohou ani prospěti ani uškodit, aby bylo naprosto nemožno, by nemocného tím usmrtili. Slyšel jsem některé z nich, kteří s velikou opravdivostí hájili zásadu, že „příroda by se měla nechat, aby sobě sama pomáhala, kdežto lékař u ní stojí, takřka aby jí poklepal na rameno a ji pochválil, když se dobře drží.“

Tak málo tedy líbali sobě naši doktoři v smrti, že propustili mrtvoly hned po první výplatě; méně mrzeli se na svého živého pacienta, o jehož chorobě hned se shodli jednomyslně a s velikou pilí jali se předepisovat léky. –

Zdali lékařové, poněvadž dáma z prvu je přesvědčovala, aby uvěřili, že jest nemocna, nyní na vzájem přesvědčovali ji, aby sama tomu věřila, nechci rozhodovati; ale ona zůstala celý měsíc nemocna se všemi dekoracemi nemoci. Navštěvovali ji po celou tu dobu lékařové, ošetřovaly opatrovnice a známí neustále posílali vzkázání a tázali se na její zdraví.

Konečně, když vypršela slušná lhůta nemoci a velikého zármutku, byli doktoři

Naši doktoři byli právě na odchodu, když pan Allworthy oželiv kapitána a poručiv jej do vůle boží, začal se poptávat po sestře a projevil přání, aby ji navštívili ještě než odejdou.

Tato dáma se už zotavila ze své mdloby a vedlo se jí, abychom to řekli prostě, tak dobře, jak jen se dá u člověka v jejím stavu očekávat. Lékaři tedy odbyli všechny úvodní obřadnosti, protože to byl nový pacient a podle přání ji vyšetřili ohmatávajíc jí obě ruce, jako před tím dělali s mrtvolou.

Případ ženin byl pravým opakem případu jejího manžela; neboť jako jemu nebylo už vůbec pomoci, ona zase žádné nepotřebovala.

Nic není nespravedlivějšího, než obecné přesvědčení, jež lékaře neprávem líčí, jako by byli přátelé smrti. Věřím naopak, kdyby počet těch, kdož se léčením uzdraví, mohl být srovnán s jeho obětmi, že by první druhé spíše převyšovali. Ba mnozí lékaři jsou v té věci tak opatrní, že ze strachu, aby pacienta nezabili, zdržují se jakékoli léčebné metody a předpisují jen to, co ani nepomůže ani neublíží. Slyšel jsem některé, jak velmi vážně pronášeli zásadu, že se má ponechat přírodě, aby sama pracovala, zatím co lékař stojí tak říkajíc vedle ní, aby jí poklepal na rameno a povzbudil ji, pracuje-li dobře.

Tak málo si naši doktoři líbali v smrti, že se vzdali mrtvoly hned za jediný honorář; za to k živému pacientu neměli takového odporu; o jeho případě se hned dohodli a už jali se pilně předepisovat.

Paní Blifilová přesvědčila nejprve lékaře, že je nemocná a teď zase, podle mého mínění, lékaři přesvědčili ji, že tomu sama uvěřila, a proležela celý měsíc se všemi příznaky choroby. Po celou tu dobu ji navštěvovali lékaři, opatrovaly ošetřovatelky a známí se stále dotazovali, jak se jí vede.

Posléze, když uplynulo tolik času, kolik se pro nemoc a nezměrný zármutek sluší, byli

Naši lékaři se právě chystali k odchodu, když pan Allworthy, který se již vzdal naděje, že se kapitán vzpamatuje, a odevzdal se do vůle Boží, se začal ptát po sestře; chtěl totiž, aby ji lékaři navštívili, než odejdou.

Tato dáma se zatím probrala z bezvědomí a bylo jí, prostě řečeno, jak se za takových okolností dá očekávat. Když tedy lékaři vykonali všechny předběžné obřady, neboť to byl nový pacient, vyšetřili ji podle přání a nahmatali jí puls na levé i na pravé ruce, jak předtím učinili u mrtvoly.

Případ dámy byl pravým opakem případu manželova, neboť zatím co jemu pomoc už nebyla nic platná, ona jí ve skutečnosti nepotřebovala.

Není nic nespravedlivějšího než obecný názor, podle něhož se lékaři mylně líčí jako přátelé smrti. Věřím naopak, že kdybychom mohli porovnat počet těch, kteří se zásahem lékařské vědy uzdravili, s jejími mučedníky, převládali by spíše první. Ba někteří lékaři jsou v tomto směru tak opatrní, aby snad pacienta nezabili, že se vyhýbají vůbec všem methodám léčení a předpisují jen věci, které nemohou ani prospět, ani uškodit. Slyšel jsem, jak někteří z nich s velkou vážností vyhlašují jako zásadu, že se přírodě má ponechat, aby si sama konala svou práci, zatím co lékař jen tak říkajíc stojí a poklepává jí na rameno a povzbuzuje ji, když pracuje dobře.

Tak málo se naši lékaři těšili ze smrti, že se mrtvoly vzdali po prvním honoráři; živým pacientem však nebyli tak znechuceni, ihned se o jeho případě shodli a jali se velmi pilně předepisovat léky.

Nechci rozhodovat, zda proto, že nejprve dáma přesvědčila lékaře o své nemoci, oni jí na oplátku přesvědčili, že tomu sama uvěřila, avšak po celý měsíc měla opravdu všechny příznaky nemoci. Po celou tu dobu ji navštěvovali lékaři, ošetřovatelky o ni pečovaly a známí jí psali dopisy, vyptávajíc se jí na zdraví.

Když konečně uplynulo tolik času, kolik se hodí pro nemoc a nezměrný žal, lékaři byli

Chystali se právě, že se rozloučí, když pan Allworthy, který se už vzdal vší naděje u kapitána a poručil ho do vůle boží, začal se strachovat o sestru a požádal pány doktory, aby před odchodem navštívili i ji.

Dotyčná dáma se už probrala z mdlob a cítila se tak, abychom si posloužili obvyklým obratem, jak se v dané situaci dalo očekávat. Páni doktoři tedy, jen co odbyli všechny předešlé ceremonie, šli vyšetřit tuto pacientku a každý ji uchopil za jednu ruku, stejně jako předtím mrtvoly.

Milostpanin stav představoval krajní protipól stavu jejího manžela: u něho byla lékařská pomoc marná, ona žádnou nepotřebovala.

K největším nespravedlnostem na světě patří i nactiurhačný názor, že doktoři jsou se smrtí jedna ruka. Já ale naopak věřím, že kdybychom sečetli ty, kdož se díky lékařské péči pozdravili, a porovnali s počtem těch, kteří se stali jejími obětmi, pak by těch prvých bylo nespíš o dost víc. Proto bývají páni doktoři v tomto punktu tak obezřelí a dávají si takový pozor, aby pacienta náhodou nezabili, že se raději zdržují veškerého léčení a předepisují nemocným jen to, co jim nemůže ani prospět, ani uškodit. Byl jsem už svědkem toho, jak se někteří z těchto medikusů dávali slyšet: „Nejmoudřejší je nechat přírodu, ať se činí, jak umí,“ – zatímco lékař má patrně zůstat po ruce, aby jí povzbudivě poklepal na rameno a chválil, když jí jde práce dobře od ruky.

Naši páni doktoři vůbec nenadřžovali smrti, a proto také mrtvého propustili ze své péče po jednorázové odměně; zato k živé pacientce žádnou takovou nechtěli neprojevili: na její diagnóze se okamžitě shodli a jali se jí velice pilně předepisovat.

Zda milostpaní zpočátku přesvědčila své lékaře, že je chorá, a později do toho oni na oplátku vemluvili ji, to nechci soudit, ale stonala celý měsíc se vší pompou. V té době ji pravidelně navštěvovali lékaři, pečovaly o ni ošetřovatelky a všichni známí se dávali poptávat, zda se zotavuje.

Nakonec ale doba, kdy se sluší chořet a oddávat se nesmírnému žalu, uplynula, lékaře

doctors were discharged and the lady began to see company; being altered only from what she was before by that colour of sadness in which she had dressed her person and countenance.

[30] The captain was now interred and might, perhaps, have already made a large progress towards oblivion had not the friendship of Mr. Allworthy taken care to preserve his memory by the following epitaph, which was written by a man of as great genius as integrity, and one who perfectly well knew the captain.

[31] HERE LIES,
IN EXPECTATION OF A JOYFUL RISING,
THE BODY OF
CAPTAIN JOHN BLIFIL.

[32] LONDON
HAD THE HONOR OF HIS BIRTH,
OXFORD
OF HIS EDUCATION.

[33] HIS PARTS
WERE AN HONOUR TO HIS PROFESSION
AND TO HIS COUNTRY;

[34] HIS LIFE, TO HIS RELIGION
AND HUMAN NATURE.

[35] HE WAS A DUTIFUL SON,
A TENDERFUL HUSBAND,
AN AFFECTIONATE FATHER,
A SINCERE FRIEND,
A DEVOUT CHRISTIAN,
AND A GOOD MAN.

[36] HIS INCONSOLABLE WIDOW
HATH ERECTED THIS STONE,
THE MONUMENT OF
HIS VIRTUES
AND OF HER AFFECTION.

[37]

propuštění a dáma začala vídati společnost změnivši se pouze v tom, že nyní oblačela tělo své i tvář v barvu smuteční.

Setník jest pohřben a byl by snad učinil už značný pokrok k zapomenutí, kdyby přátelství pana Výborného nepostaralo se o zachování jeho paměti následujícím nápisem náhrobním, ježž byl sepsal muž ducha výtečného a mravů bezúhonných, který dokonale znal setníka:

Zde leží
očekávajíc radostné z mrtvých vstání
tělesná schránka
setníka JANA BLIFILA.

Londýn
honosí se jeho rodem,
Oxford
jeho vychováním.

Služby jeho
byly ke cti jeho povolání
i jeho vlasti:

jeho život ke cti náboženství
a lidské přirozenosti.

Byl hodným synem,
něžným manželem,
starostlivým otcem,
velmi laskavým bratrem,
upřímným přítelem
nábožným křesťanem,
a dobrým člověkem.

Jeho nepotěšitelná vdova
postavila tento kámen
co pomník
jeho ctností
a její lásky.

**) Aby čtenáři učené tyto výrazy nevrtyly v mozku, povíme mu, že apoplexie znamená po česku mrtvici, epilepsie padoucnici čili padoucí nemoc.*

doktoři propuštění a paní začala zase přijímat návštěvy; změnila se na ní proti dřívějšíku jen ta smuteční barva, do níž oděla svou postavu i chování.

Kapitán byl už pohřben a byl by snad udělal značný pokrok na cestě k zapomenutí, kdyby přátelství pana Allworthyho nebylo pečovalo o zachování jeho památky tímto náhrobním nápisem, který sestavil muž stejně vynikající jako bezelstný a jistě takový, jenž kapitána dokonale znal:

Zde leží,
vyčkávajíc radostné vzkříšení,
tělo
KAPITÁNA JOHNA BLIFILA.

Londýn
měl čest z jeho narození,
Oxford
pak z jeho vzdělání.

Jeho činnost
sloužila ke cti jeho povolání,
i jeho vlasti;

jeho život ke cti náboženství
i lidstvu.

Byl povinností dbalý syn,
něžný manžel,
milující otec,
upřímný přítel,
zbožný křesťan
a dobrý muž.

Jeho bezútešná vdova
vztýčila tento kámen,
na památku jeho ctnosti
a její lásky.

propuštění a dáma začala přijímat návštěvy. Proti dřívějšíku se změnila jen pokud jde o smuteční barvu, do níž oděla svou postavu i své chování.

Kapitán byl pochován a snad by již byl pokročil daleko na cestě k zapomenutí, kdyby se přátelství pana Allworthyho nepostaralo, aby jeho památka byla zachována následujícím epitařem, který napsal člověk stejně nadaný jako bezúhonný, jenž kapitána dobře znal.

ZDE LEŽÍ,
OČEKÁVAJÍC RADOSTNÉ VZKŘÍŠENÍ,
TĚLO
KAPITÁNA JOHNA BLIFILA.

LONDÝN
MĚL ČEST JEHO ZROZENÍ,
OXFORD
JEHO VZDĚLÁNÍ.

JEHO ČINY
BYLY KE CTI JEHO POVOLÁNÍ
I VLASTI:

JEHO ŽIVOT BYL KE CTI NABOŽENSTVÍ
A LIDSKÉMU RODU.

BYL TO ODDANÝ SYN,
NĚŽNÝ MANŽEL,
MILUJÍCÍ OTEC,
VELMI LASKAVÝ BRATR,
UPŘÍMNÝ PŘÍTEL,
ZBOŽNÝ KŘESŤAN
A DOBRÝ ČLOVĚK.

TRUCHLÍCÍ VDOVA
POSTAVILA TENTO POMNÍK
NA PAMÁTKU
JEHO CTNOSTÍ
A SVÉ LÁSKY.

propustili a milostpaní začala přijímat návštěvy: změnila se jen v tom, že halila do smutku své tělo i svou tvář.

Kapitán ležel v hrobě a byl by nejspíš urazil už hezký kus na cestě k zapomenutí, kdyby se pan Allworthy z přátelství nepostaral o to, aby jeho památka zůstala zachována v náhrobním nápisu, ježž sepsal muž stejně geniální jako upřímný a kapitána dokonale znalý:

ZDE ODPOČÍVÁ
V OČEKÁVÁNÍ SLAVNÉHO ZMRTVÝCHVSTÁNÍ
KAPITÁN JAN BLIFIL.

LONDÝN MĚL TU ČEST BÝT JEHO RODIŠTĚM,
OXFORD SVĚDKEM JEHO VZDĚLÁNÍ.

DĚLAL ČEST SVĚMU POVOLÁNÍ
I SVÉ VLASTI,

ŽIL ŽIVOTEM PŘÍKLADNĚ ZBOŽNÝM
A LIDUMILNÝM.

BYL POZORNÝM SYNEM,
LASKAVÝM MANŽELEM,
MILUJÍCÍM OTCEM,
NĚŽNÝM BRATREM,
VĚRNÝM PŘÍTELEM,
ZAPÁLENÝM KŘESŤANEM
A DOBRÝM ČLOVĚKEM.

TENTO NÁHROBEK VZTYČILA
JEHO ŽALEM ZDRČENÁ VDOVA
NA PAMÁTKU JEHO VZÁCNÝCH VLASTNOSTÍ
A SVÉ LÁSKY.